

TÖRÖK MIKLÓS

Honvágy „otthon”

avagy

Hová is képzeljem magam?

Morgolódom az autómban, mi mást tehetnék: előttem a sor, ami áll, néha araszol, bámuljuk egymás képét, jelzésként látom a grimaszt, ami a saját arcommal azonos, és ebből csak annyi derül ki, hogy mindannyian utáljuk ezt a kényszerű helyzetet. Menni kéne, pontosabban minimum 130 kilométeres sebességgel szaladni oda, ahova hazaérnék, ahol várnak rám, és úgy örülnének a találkozásnak, ahogy én is várom.

Szeretem elképzelni a megérkezés utáni pillanat ölelkezését, a viszontlátás örömét és annak a boldog megnyugvásnak az érzését, ami ilyenkor eltölti az embert: hazaértem. Itt vagyok újra, ahol születtem, a ház, az utca, a város, a barátaim, ahol minden ismerős, hiszen mindez életem egy részének meghatározó helye volt. Persze, csak régen, valamikor, de éppen ezért fontos, mert kitörhetetlenül él bennem az emlék, a vágyakozás nosztalgiaja, hogy az időben is visszaugorva itthon lehessek... No, de hova is képzeljem magam, ötlík fel bennem a forgalmi dugóban üldögélés közben a múltidézés: talán a Szent János utca után vágyakozzak, ahol kölyökkoromban nem hallottam román szót errefelé, és még a szódás, meg a jegeskocsi lova is csak akkor indult, ha „gyí te Vilma, indulj Ráró” vezényszóra pattintotta ostorát a kocsis? ... Mindez az utca hangulatára még azután is igaz volt, hogy a házukban és kit tudja, még hány családnál „rekviráltak” egy/két szobát a román hadsereg számára. Nálunk a negyediket foglalták le, és ebben két fiatal tiszt lakott, akikkel szemben nekem azért nem volt kifogásom, mert időnként olyan finom, négyszögletes kekszekkel kínáltak meg, amilyet akkoriban nem árultak az üzletek. Ilyesmi, annyi mással együtt csak a romám hadsereg ellátmányába tartozott.

Növekedvén, tízéves koromban pionír-táborba sikerült helyett kapnom. Akkori várakozásaim, olvasmányélményeim alapján azt hittem, a „Bórharisnya” vagy May Károly regényeinek ismeretének alapján, hogy a „tábor” kalandot, jóleső, izgalmas játékokat jelent. Erről azonban szó se volt. Ehelyett Almáson a második világháború idején a német Wehrmacht egyik páncélos egysége által épített, a szállásokat fűvel takaró helyiségeikbe let-

tünk elszállásolva, és a hangárokból pléhtányérba porciózták a bűdös túrósmakarónit. A program abból állt, hogy sípolásra és parancsszóra kellett sorakozni, futólépésben mosdani az udvar rozsdás vízcsapjaiból, és számomra érthetetlen hazafias dalokat kornyikáltattak velünk. Ettől az előttünk álló két hét annyira az örökkévalóság képzetét keltette bennem, hogy a negyedik éjszakán kimásztam az ablakon, át a kerítésen és megszöktem. Szerencsére a zsebpénzemből meg tudtam venni a vonatjegyet,

bár el voltam tökélve arra is, hogy ha kell, gyalog folytatom az utat. Azért, mert haza akartam menni. Onnan el, és csak haza, a szeret-
teimhez. Egyszerűen fogalmazva hon-
vágyam volt, bár ennek a szónak az
igazi értelmét még nem ismerhettem,
csak éreztem a hívást és dacolva
minden várható következménnyel,
cselekedtem...

*...a szónak
az igazi értelmét
még nem
ismerhettem...*

Nagyapám szerette a rádiót, és csak ő tudja honnan és hogyan, de beszerzett egy világvevő Orient. Akkor már nem a Szent János utcában laktunk, és amikor itthon volt, többnyire a Szabad Európa adása recsegett és füttyült a középső szobánkban, ahonnan nem hallatszott az udvarig a hang. Reggelenként azonban, ami Nagyváradon tökéletes minőségben volt fogható, a Kossuth Rádió hangja ébresztett a csörgőórával együtt. „Éljen a magyar szabadság, éljen a haza” volt a szignálja és... milyen furcsa most erre visszagondolni! A fele se volt igaz, de milyen szépen muzsikáltak: „Szabadság és haza”. Ma már csak azt hallom, hogy „a zemeregy a szava kereje”, és manapság már csak ez szól hozzánk a Kossuthon!

Annak idején azonban, diákfejjel egészen más valami foglalkoztatott. Nevezetesen az idő: ugyanis amikor nekem reggel 7 (hét) órakor kelnem kellett, akkor Magyarországon még csak 6 (hat) óra volt. Ők tehát egy órával tovább aludhattak, miközben mi, Nagyváradiak az esti TV film után, 23 órakor (éjjel tizenegy) fekdühhettünk le, azaz egy órával később, mint amennyit a TV órája, 22-t (este tízet) mutatott. Ebből, szerintem, logikusan következett, hogy a magyarországiaknál a naptári 24 óra egyszerűen nem igaz, mert ők hozzánk, (kisebbségieknek kinevezettekhez) képest 2 órával meghosszabbították minden napjuk idejét. A végeredményt kiszámolni, hetekre, hónapokra és évekre kivetítve erre már nem mertem vállalkozni, mert amikor Koszinusz tanár úr azért hívott ki a tábla elé, hogy a deriválás szépségeinek bemutatására való felkészültségemet számon kérje, a legelső gondolkodási szünetet kihasználva, neki is felvázoltam er-

ről az idő relativizálásáról alkotott elképzelésemet. Utólag be kell vallanom, hogy teljes sikerrel: eltelt a feleltetési idő és szekundával nem akkor, hanem néhány órával később jutalmazott, mert ő is előkaparta valahonnan azt az Einstein által mindenki által elfogadott képletet, ami szerinte és tudományosan teljes egészében cáfolta az osztálytábla előtti felvetésemet. De Koszinusz tanár urat nem csak ezért tiszteltem, immár haló poraiban, azóta is. Volt ugyanis egy lyukasórát helyettesítő alkalom, amikor történelemórán a második világháború leckéjének kapcsán, nehogy elunjuk magunkat, feleltetett. Szegény diáktársam valahogy Sztálingrád vonatkozásában valami tankcsatát is említett, amikor a tanár úr egy kérdéssel szakította meg az akadozó előadást. „Tudja kérem, hogy kik találták fel a tankot?” ... A válasz persze habozás nélküli és egyértelmű volt: „Hát a szovjetek!” – És ekkor Koszinusz tanár úr azt válaszolta, 1959-ben, az egész osztály füle hallatára, hogy „Nem kell minden rájuk fogni kérem! Ha éppen tudni akarják, az első világháború vége körül az angolok...” –

Szabados Márta (11 éves, Paks) rajza

és elmesélte a történetét. Ezért a mondataért az akkori törvények értelmében nagyon sok évig a Duna-delta internálótáborokban építhette volna a szocializmust, ha az osztályunk több mint harminc diákja közül csak egy is akad, aki akár butaságból, vagy tájékozatlanságból a szeku tudomására hozza ezt a fajta megfogalmazást. Ezek után talán nem meglepő, hogy 1964-ben érettségizett társaim több mint felét már nem ezen vagy azon az utcaszámon találom meg, hanem a különböző kontinensek városaiban.

Hogy azóta kit és miért gyötör a honvágy, ha érez ilyesmit egyáltalán, nem tudom. Azt azonban igen, hogy én mikor és hol szenvedtem végig minden óráját, napját 16 hónapon keresztül, miközben el sem hagytam azt az országot, melynek állampolgáraként katona voltam Craiován. Nem értettem, és nem is tudtam megszokni, hogy miért ordítanak és üvöltenek egyfolytában, amikor a süketeket nem is szabad besorozni a seregbe. Volt aztán nyelvi problémám is, amikor rám bődültek, hogy „bozgor!” (Ez románul egy sértő, hazátlant jelentő, igazából lefordíthatatlan gúnyszó). Sose hallottam azelőtt, nem is értettem, és amikor meg se sértődtem érte, a vállapján két makarónit viselő tizedes bedilizett a szenvtelenségemtől. „Iest turk, ma?!” ... (Ami annyit jelent, hogy „török vagy, hé!?” – később megtudtam, hogy ez a kifejezés még abból időből maradt meg a Kárpátokon túli románság nyelvjárásában, amikor 1877 előtt a török birodalom részeként a porta hivatalnokai nemigen tudtak románul.) A turkot persze értettem és készségesen rá is bólintottam, hogy „igen”, miközben azon csodálkoztam, hogy honnan tudja ez a szerencsétlen, hogy a nevem valóban törököt jelent. Ettől azonban ő döbönt meg anynyira, hogy a továbbiak folyamán, nehogy már a többiek kiröhögjék, leszokott a velem való foglalkozásról. Később, miután az egyik magyar, temesvári bakatársam megmagyarázta a „bozgor” jelentését, ahányszor csak elhangzott, vigyorogva rábólintottam és Isten bizony, nem éreztem sértőnek, mert valójában igen csak elkeseredett hazátlannak éreztem magam abban az Olténiában, ahol állítólag még a disznót is azért kötik az eperfához, hogy bele ne bújjon a földbe...

Sok idő eltelt azóta, elég sok helyen megfordultam, és bizony akármerre nézek, az idő, emberi mértékkel számolva egyre gyorsabban szaporázza a lépteit: nemrégén még pelenkáztam a gyerekeimet, most pedig már ők ülnek a volán mellé, hogy ne fárasszam magam, érzünk haza hamarabb. A kérdés most már csupán annyi, hogy: hova? Hol van az a „haza”, az ígéreteknek azon földje, ahol várnak, ahol igazán otthon érezhetnénk magunkat, miközben a jövő lassan pergő homokszemei is beleposhadtak a milliókból épített, rozsdamentes acél és golyóálló üvegből készült „időkerék” megrekedt órájának hazugságába?!